

Glazuurgoeroes: Bo Filarski

Vrijheid in glazuren

Pottenbakker Bo Filarski (NL, 1959) draait een schaal van vijf kilo tussen de lessen door en ook hoge kannen lijken moeiteloos tot stand te komen. Het is eigenlijk wonderlijk om zo'n fantastische draaier alleen te interviewen over glazuren. Bijna onbeleefd. Maar haar werk heeft intrigerende en heel diverse glazuren: van rokerige vlammen op Afrikaanse potten tot hoge kruiken met zwart-wit craquelé en kleurrijke kristallen op ruime schalen. En over glazuur willen we alles weten.

DOOR FENNA TER HAAR

"Het glazuur uit de houtoven vind ik het spannendst", vertelt Bo. Maar ze voegt er direct aan toe: "Verschillende glazuren zijn net als vlees en vis, niet te vergelijken. En leren om glazuren te maken is eigenlijk net als leren koken. Zelf glazuren maken is waanzinnig leuk en het maakt het vak eindeloos gevarieerd. Probeer het, maak honderd gram. Je hoeft niet meteen moleculair te rekenen. Maak een basis met een snuffje kobalt. Dan wordt het blauwer. Op een gegeven moment ga je vanzelf de diepte in. Het verveelt niet, ook niet als je het al twintig jaar doet zoals ik." In San Gimignano (IT) zag ze ooit Franco Balducci (1959) aan het draaien in zijn winkel en dacht: 'Dat is een mooi vak, dit wil ik leren'. Ze begon achter haar woonhuis in Maarssen met één draaischijf, waar al snel twee occasions

bij kwamen. Binnen een jaar waren er zeven schijven voor avondcursussen. Inmiddels ontvangt ze samen met Annetje Creemers meer dan 200 mensen in de grote ruime werkplaats in Vannecourt in Frankrijk. Hoge vitrinekasten vol keramiek schitteren je tegemoet als je het Atelier de Céramique Filarski binnenkomt. Bo vertelt: "Ik geef bij het glazuren vrijheid aan het materiaal, waardoor iets zich spontaan in al haar schoonheid kan vormen en mij kan verrassen. Een verbazingwekkende craquelé of een vulkaanachtige versmelting van vuur en as." Ze gebruikt verschillende stooktechnieken: raku, African-fire, Anagama-houtoven, een gasoven en elektrische ovens voor de kristalglazuren. Bo maakt de bijbehorende glazuren zelf. Ze houdt niet van perfect strakke glazuren, maar juist van de glazuren die je niet helemaal onder controle krijgt. Ze

wijst de andere glazuren niet af en kan genieten van pottenbakkers die dat kundig beheersen, maar wat haar fascineert is 'Wabi Sabi', de schoonheid van de imperfectie.

DURVEN

De werkstukken met craquelé hebben een raku glazuur. Ze worden bij meer dan 1000 graden roodgloeiend uit de keramische oven gehaald en branden verder in een afgesloten houtzaagselbak. De thermische shock veroorzaakt haarscheurtjes. Zo ontstaat soms meer en soms minder craquelé. Door een reductie (dus zonder zuurstof) krijgt een werkstuk met koper-oxideglazuur wat meer of minder gloed van koperrood.

Bij de werkstukken die uit de African-fire komen, bepaalt de speling van de vlammen het uiterlijk. Dat effect is nog sterker in de Anagama-houtoven waar de

Bo Filarski, Kannen met kristalglazuur, 2019; Gres de St. Amand en Puisaye, kristalstook 1250° C + pendelen; h. 23 cm, Ø 15 cm elk

Kristalglazuur

Effect van reliëf op kristalglazuur

werkstukken bedolven worden onder vuur en as en lava-achtige structuren ontstaan. Bo gebruikt oude Shino recepten met slib en vermalen steensoorten.

"Het samenstellen van glazuren trok mij erg, maar in het begin was ik te technisch. Je moet ook wat durven. Het gaat niet alleen met de computer. Ik begon met de moeilijkste kristalglazuren. Alsof je Chopin probeert te spelen terwijl je net met de piano begint", lacht ze, en vervolgt: "Met glazuren werken op het scherpst van de snede tussen orde en chaos, dat boeit me waanzinnig. Ik heb een bijna heilig geloof dat alles in het leven, in de natuur, in de kunst maar ook in de ontwikkeling van een mens of samenleving het meest interessant wordt als er een kader is met een zekere structuur waarbinnen een vrijheid is zonder opgelegde dwang."

Bo: "Kristalglazuur gaat soms links, soms rechts en loopt van je pot af. Je kan dit met dwang trachten op te vangen, of juist als iets interessants zien. Ik glazuur veel potten aan de bovenkant met een kristalglazuur en aan de onderkant met een stabiel mat glazuur. Op de scheidslijn breng ik vaak een reliëf aan. Dan vloeit het bovenliggende kristalglazuur ongelijkmatig door de ribbeltjes van het reliëf en gaat zo een gevarieerd chemisch proces aan met het onderliggende glazuur. Boven ontstaan kristallen en op de scheidslijn komt een palet aan boeiende kleuren van stroompjes en druppels die zich in verschillende laagdiktes met elkaar vermengen."

FILARSKI-GLAZUUR

Ondanks de gewenste vrijheid start ze met een recept en rekent dit moleculair

Bo Filarski, raku flessen, 2019; Gres de St. Amand en Puisaye, raku stook 980° C, rakuglazuur met tin; h. 20-30 cm, Ø 7, 10 en 15 cm

uit met de Segerformule. Maar de computer verdwijnt snel in de kast en dan start de praktijk. "Ik werk niet met proeftegeltjes, daar kan ik helemaal niets mee. Je moet groot kunnen uitstrijken, dus meteen op schalen en bollen. De spankracht van een glazuur op een bolle of holle vorm werkt namelijk anders. Dikte is ook heel belangrijk: 3, 4, 5 of 6 lagen geeft een heel ander effect. Dus één test met grondstoffen is niet voldoende. Ik experimenteer eindeloos met glazuren onder elkaar om te zien wat het oplevert." Vindingrijkheid blijkt ook nodig omdat soms grondstoffen niet meer te krijgen zijn. Een goed glazuurrecept moet dan opnieuw berekend en getest worden met nieuwe ingrediënten.

Een groothandel heeft eens gevraagd een Filarski-glazuur op de markt te brengen. Dat heeft Bo niet gedaan omdat kristalglazuur te gevoelig is. "Je moet het

zeker twee of drie keer proberen in je eigen oven en voorzien van een 'toolkit'. Normaal heeft een glazuur een range van 50 of 60 graden maar bij kristalglazuur luistert het heel nauw."

In verband met het tienjarig bestaan van De Kleischool in Frankrijk geeft Bo een recept (zie hierna) met handleiding cadeau aan de lezers van KLEI. Een advies: "Blijf niet eindeloos hangen in de kant-en-klare potjes. En laat je niet afschrikken door de puriteinen op forums die met vaktermen strooien, waardoor je niet meer durft. Ik kan nog steeds, als een klein kind, niet wachten tot de oven open mag, om te kijken wat er nu weer uit komt."

Atelier d'Hôte SAS | De Kleischool - Atelier de Céramique Filarski, 15 Grand Rue, F-57340 Vannecourt, +33 (0)387868792. www.filarski.net en www.dekleischool.nl

Bo Filarski, Glazuurtest schalen, 2011; Gres de St. Amand en Puisaye, kristalstook 1265° C + pendelen; in de drie segmenten is elke keer 1 gram meer zinkoxide toegevoegd. Elk segment apart is onderverdeeld in (tegen de klok in) 2-3-4-5-6 lagen glazuur; h. 15 cm, Ø 30 cm